

Arviointi 2019-2021

LIITE 1 Etelä-Savon ja Mikkelin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan

Mikkelin kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet 2019-2021 - *toimenpiteiden arviointi 2019-2021*

Toimenpidesuunnitelma sisältää Mikkelin kaupungin alueella asuvien lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin liittyviä asioita. Toimenpiteiden toteuttamisesta vastaavat useat eri tahot ja organisaatiot.

Toimenpiteet on koottu Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman seurannan osa-alueista. Lisäksi toimenpiteisiin on lisätty Mikkelin omia toimenpiteitä, jotka täydentävät suunnitelmaa. Lisäykset ovat nousseet esiin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman valmistelun yhteydessä eri tahoilta. Mikkelissä kokonaan omaksi painopisteeksi on nostettu päihteiden käytön ehkäisy ja niiden käyttöön puuttuminen.¹

Suunnitelman osa-alueet ovat:

1. Elintavat
2. Päihteiden käytön ennaltaehkäisy ja niiden käyttöön puuttuminen
3. Oma juttu/harrastus kaikille
4. Lasten ja nuorten kuuleminen ja Lapset puheeksi -toiminta (lapsi- ja perhelähtöinen vuorovaikutus)
5. Hyvinvointia tukevat avoimen toiminnan muodot
6. Varhainen tuki
7. Lapsilähtöinen päätöksenteko
8. Tarpeisiin perustuvat palvelut
9. Yhteensovittava työ ja toimiminen verkostoissa

Suomen hallitusohjelman kirjaukset ovat täsmennyttä, niiden kautta voi tulla uusia avauksia ja kehittämistoimia mm. avustushakujen tai valtakunnallisten hankkeiden kautta. Mm. valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma on lakisääteinen, valtioneuvoston hyväksymä asiakirja, joka nojaa hallitusohjelmaan. Kauden 2020-2023 VANUPO on valmisteilla Opetus- ja kulttuuriministeriössä. Asiakirjaa ei siis ole voitu ottaa huomioon tätä toimenpideohjelmaa valmisteltaessa, mutta kun asiakirja valmistuu, tulee se ottaa huomioon toiminnan kehittämisessä. Myös ESR-rahoitusten kautta voi tulla Mikkeliä koskevia kehittämistoimia.

Lähtötilannetta 2019 ja vuosien 2020 ja 2021 tilannetta arvioidaan liikennevaloin:

Ei aloitettu/haasteita

Toteutuu vaihtelevasti

Etenee hyvin/tavoite saavutettu

ES = Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman yhteinen tavoite kaikille kunnille, *kursiivilla lisätyt Mikkelin tarkennuksia*

MLI = Mikkelin kaupungin lisäämät tavoitteet ja toimenpiteet

2019 arviointiajankohta: tilanne vuoden 2019 syksyllä, arviointi tehty osissa vuoden 2020 aikana

2020 arviointiajankohta: tehty Etelä-Savon suunnitelman arviointi vastaamalla kyselyyn

2021 arviointiajankohta: tilanne vuoden 2021 päättyessä, arviointi tehty helmi-huhtikuussa 2022 Mikkelin oppilashuolenpidon ohjausryhmässä (myös LAPE-työryhmä) ja yhteistyökumppaneiden kanssa, täydennyksiä kesäkuussa

Nuorisovaltuuston käsittely syyskuussa, ks. erillinen liite

Lisäksi Perhekeskustoiminnan arviointi 2022, koskee vuotta 2021, ks. erillinen liite

1 ELINTAVAT

Tavoitteet ja toimenpiteet	Vastuutaho ja tarkennukset	2019	2020	2021
1.1 Elintapaohjaus				
<i>MLI: Arvostava kohtaaminen ja kannustava pienten askelten työtapaa kaikessa elintapaohjauksessa</i>	Kaikki toimijat, Ohjaamo tekee matalan kynnyksen elintapaohjausta			
ES: Toteutetaan elintapaohjausta neuvolakäynnin yhteydessä, huomio mm. terveelliseen ruokavalioon, ylipainon ehkäisyyn ja ylipainon puuttumiseen, päihdeasioiden ja perheväkivallan tunnistamiseen <i>MLI: Kehitetään perheiden elintapaohjausta</i>	Essote, neuvola, perhekeskus ja elintapaohjaus Avoimet kohtaamispaikat			
<i>MLI: Elintapaohjauksessa oleville aikuisille ja nuorille käytössä maksuton liikunnan palvelutarjotin</i>	Palvelutarjotin: Liikuntapalvelut, Essote, järjestöt Tarjottimen käyttöön ohjaus: Elintapaohjaajat/Essote, kaupunki, järjestöt			
<i>MLI: Varhaiskasvatuksen ja koulun Lapset puheeksi -keskustelussa huomio myös elintapoihin, LP-boosteripäiville yhdeksi teemaksi elintavat</i>	LP-kouluttajat, elintapaohjaajat			
Huomioita: Lapset puheeksi -boosteripäivää ei koronarajoitteiden takia pidetty vuonna 2021, mutta asia esillä keskusteluissa jossain määrin. Edelleen tavoitteena tuoda teema boosteripäiviin. Nuorille elintapaohjauksen liikunnan palvelutarjottimessa tarjolla kuntosalivuoro.				
1.2 Neuvokas perhe -tuki perheille				
<i>MLI: Moniammatillinen Neuvokas perhe -koulutus (Sydänliitto) ja varhaiskasvatus- ja perusopetusikäisten perheille</i>	Neuvola- ja perhepalvelut sekä opiskeluhoitopalvelut Yhteistyökumppanina varhaiskasvatus ja perusopetus, järjestöt, lapsiperheiden sosiaalityö, ohjaamo, nuorisotyö			
ES: Neuvokas perhe -työskentely perheen kanssa <i>MLI: Perheillat, perhetapahtumat sekä kodin ja koulun/päiväkotien yhteistyö, jossa esillä myös Neuvokas perhe ja elintapa-asiat, vanhempien ja aikuisten vastuu ja esimerkin merkitys lapsille Kannustava ja positiivinen asenne, kohtaaminen ja työtapaa</i>	Neuvola- ja perhepalvelut, opiskeluhoitopalvelut Kumppanuudet tarkentuvat koulutuksen jälkeen Perheneuvo, Lapsiperheverkosto Varhaiskasvatus, avoin varh.kasv. ja perusopetuksen koulut: toiminnalliset vanhempainillat ja kodin ja koulun/päiväkodin yhteistyötapahtumat			Neuvola: Vaka ja koulu:
Huomioita:				

1.3 Vuorovaikutus-, tunne- ja turvataitokasvatus				
ES: Tunne- ja vuorovaikutustyöskentely on käytössä...				
...alle kouluikäisillä, varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa joka ryhmässä säännöllisesti, tukena esiopetuksen kuraattori sekä 2019-2020 perhetutorkokeilu, myöh. vaka-sosionomit	Päiväkodit ja avoin varhaiskasvatus	●	●	●
...MiniVerso käytössä kaikissa Mikkelin päiväkodeissa	Varhaiskasvatus Yksityiset päiväkodit	●		●
...perusopetuksessa joka ryhmässä säännöllisesti	Perusopetuksen koulut Ev.lut. seurakunta	●	●	●
...lukiossa	Lukiot	●		● ●
...ammattillisessa koulutuksessa	Oppilaitokset	●		●
...ohjaamossa	Ohjaamo Olkkari	●		
...nuorisotyössä	Nuorisopalvelut	●		●
MLI: Turvataitokasvatus: opetussuunnitelman mukainen opetus avainhenkilöiden koulutus puheeksiottokoulutukset	Varhaiskasvatus ja esiopetus Perusopetus Viola ry. Essote	●		●
MLI: Sosiaalisen median ja netin käytöstä koulutusta lapsille ja vanhemmille	Päiväkodit Perusopetuksen koulut II asteen oppilaitokset Essote/perhekeskuspalvelut, ml. opiskeluhoito Avoimet kohtaamispaikat Ankkuri-tiimi	●		●
Huomioita: Tunne- ja vuorovaikutuskasvatus on selvästi lisääntynyt varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja nuorisotyössä. Avainhenkilökoulutukset jatkumassa koronataulun jälkeen. MLL:n some- ja nettiturvallisuusmateriaalia jaettu vanhemmille, yksittäisiä koulutuksia myös vanhemmille. Mediakasvatus kuuluu opetussuunnitelmiin, joten lasten ja nuorten kanssa asioista puhutaan arjessa. Voimaperheet toimintamalli käynnistynyt 4-vuotiaille lapsille ja perheille neuvolassa.				
1.4 Liikkuva lapsi ja nuori				
ES: Toiminnallista opetusta on lisätty kouluilla	Perusopetuksen koulut	●	●	●
MLI: Ilo kasvaa liikkuen -toiminta, lasten ideat käyttöön	Varhaiskasvatus	●		●
MLI: Täydennyskoulutusta toiminnallisesta oppimisesta	Koordinoivat tutorit	●	●	●
MLI: Liikkuva koulu -toiminta aktiivista joka koulussa, oppilaiden omat ideat käyttöön Säännöllisiä maksuttomia	Liikkuva koulu -tiimit Perusopetuksen koulut Liikuntapalvelut Toisen asteen oppilaitokset	●	●	● ●

<i>liikuntatapahtumia ja -mahdollisuuksia koulupäivän aikana</i> <i>Liikkuva opiskelu -toimintaa kehitetään toisella asteella</i>				
Huomioita: Toisella asteella ollut sekä hanke, että toiminta jatkunut sen jälkeen. Liikkuva lapsi- ja liikkuva koulu -toimintaa ollut läpi linjan, mutta korona aiheuttanut haasteita luokkien ja koulujen/oppilaitosten välisessä toiminnassa. Jokaisessa perusopetuksen koulussa vähintään yksi liikuntakerho lukuvuonna 2021-2022.				
1.5 Hyviä elintapoja tukeva toimintaympäristö		2019	2020	2021
ES: Kouluilla on tarjolla hyvä välipala, maksuton tai maksullinen <i>MLI: Esedulla tarjolla maksuton aamupuuro</i> Ruoka- ja puhtauspalvelut: <i>Ylä- ja yhtenäiskouluilla tarjolla maksullinen välipala</i> Perusopetuksen koulut: <i>Keskustelua terveellisestä välipalasta oppilaiden ja perheiden kanssa, mitä eväitä kouluun voi tuoda pitkiin päiviin, iltapäivätoiminnassa tutustutaan terveellisiin välipalavaihtoehtoihin</i>	Ruoka- ja puhtauspalvelut Koulut ja oppilaitokset			Esedu: Mikkeli:
ES: Lisätty toiminnassa liikunnallisia vaihtoehtoja perheille <i>MLI: Ilo edellä - Matalan kynnyksen tapahtumat sekä harrastus- ja liikuntatoiminta, kannustava ja positiivinen asenne, kohtaaminen ja työtapa</i> <i>Avoimet käyttövuorot perheille (jääajat, Saimaa Stadiumi, kesätoiminta)</i> <i>Maksutonta ja edullista ohjattua toimintaa tarjolla lapsille, nuorille ja perheille</i> <i>Maksuttomat lähiliikuntapaikat, ei vuorovarauksia</i>	Liikuntapalvelut Järjestöt Ev.lut. seurakunta			
<i>MLI: Iltapäivätoiminnassa ja kerhoissa edistetään hyviä elintapoja ja terveellisiä arkitaitoja (liikuntakerhot, kokkikerhot jne.)</i>	Perusopetuksen koulut			
<i>MLI: Liikuntapaikkojen ylläpito tukee perheiden, varhaiskasvatuksen ja koulujen liikkumista, päiväkotien ja koulujen pihoja kehitetään edelleen lähiliikuntapaikoiksi</i>	Liikuntapalvelut			
<i>MLI: Kirjastossa lainattavat liikunta- ja harrastusvälineet</i>	Kirjasto Liikuntapalvelut			
<i>MLI: Viestintä toteuttamaan videoita ja muuta viestintää hyvistä jutuista, esim. näin tehdään kouluruokaa, selvitetään oppilaitosyhteistyön mahdollisuudet</i>	Kaupungin viestintäpalvelut yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa			

<i>MLI: Toisen asteen opiskelijoilla mahdollisuus hyödyntää ruokahävikkiä (Esedulla jo käytössä, Olkkari Ohjaamossa ruokajakeluyhteistyötä) Selvitetään mahdollisuutta hyödyntää lukioiden ruokahävikkiä opiskelijoiden ostettavaksi</i>	Esedu ViaDia ja Ohjaamo Mikkelin kaupunki/Ruoka- ja puhtauspalvelut			
Huomioita: Iltapäiväkerhoissa välipala. Ylä- ja yhtenäiskouluilla maksullinen välipala paitsi Urheilupuistossa, jossa sitä ei voida parakkiosuhteiden takia järjestää. Valmius aloittaa välipalamyynti uudelleen. Myös SNO:lla ruokahävikkimyyntiä.				

Mikkelin Hyvän elämän ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet elintapoihin liittyen:

- Elintapaneuvonta edistää hyviä ravinto-liikunta-unitottumuksia.
- Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen toimenpiteet: kevyen liikenteen väylät ja reitistöt, kevyen liikenteen väylien kunnossapito, pyöräparkit, kaupunkipyörät, liikennekäyttäytyminen ja -osaaminen
- Lähiluontoympäristön ja liikuntapaikkojen ym. rakennetun toimintaympäristön hyödyntäminen
- Kulttuuritoiminta hyvinvoinnin edistäjänä
- Tunne- ja vuorovaikutuskasvatuspolku varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen

2 PÄIHTEIDEN KÄYTÖN EHKÄISY JA NIIDEN KÄYTTÖÖN PUUTTUMINEN

Tavoitteet ja toimenpiteet	Vastuutaho ja tarkennukset	2019	2020	2021
2.1 Päihteiden toimintaympäristö				
ES: Nuorille tarjotaan vapaa-ajan viettomahdollisuuksia	Liikunta- ja nuorisopalvelut Ohjaamo Olkkari Järjestöt Ev.lut. seurakunta			
<i>MLI: Urheilu- ja harrasteseurat aktiivisesti mukaan ennaltaehkäisevään päihdetyöhön, esim. nuuskankäytön vähentämiseksi</i>	Järjestöt Ehkäisevä päihdetyö			
<i>MLI: Edistetään julkisten sekä lasten ja nuorten käyttämien tilojen käytön turvallisuutta</i>	Tilojen hallinnoijat			
<i>MLI: Yhteinen tekeminen perheille, tapahtumat, retket</i>	Seurakunnat Järjestöt Mikkelin kaupunki Essote			
<i>MLI: Toiminnalliset perhe- ja vanhempainillat</i>	Varhaiskasvatus ja perusopetus			
Huomioita:				
2.2 Aktiivinen ehkäisevä päihdetyö				
<i>MLI: Päihteiden käytön ennaltaehkäisytyö alkamaan jo neuvola- / varhaiskasvatusiässä</i>	Neuvolapalvelut Varhaiskasvatus			
<i>MLI: Selvästi paras -tapahtumat läpäisevästi</i>	Ehkäisevä päihdetyö, mukana mm. oppilashuoltopalvelut			
<i>MLI: Päihteiden polku -kouluille (pysyvät ehkäisevän päihdetyön rakenteet)</i>	Ehkäisevä päihdetyö			

<i>MLI: Nuorisotyön jalkautuvan otteen lisääminen, myös koulunuorisotyö</i>	Nuorisopalvelut			
<i>MLI: Ehkäisevän päihdetyön ”modernisointi”, uusia toimintamalleja, nuoret ideoimaan ja toteuttamaan päihteiden käytön ennaltaehkäisyä, osallistutaan hallitusohjelman mukaisiin toimenpiteisiin</i>	Ehkäisevä päihdetyö Oppilaitos- ja harjoittelijayhteistyö			
<i>MLI: Lapset puheeksi -keskustelut käytössä vuorovaikutuksessa perheiden ja nuorten kanssa eri toimijoilla (ks. myös kohta 4.3)</i>	Varhaiskasvatus, perusopetus Ohjaamo Olkkari Essoten eri toimijat			
<i>MLI: Vertaistukea, tietoa ja ohjausta vanhemmille</i>	Perheneuvo Ohjaamo Olkkari Terveyspalvelut Lapsiperheiden sosiaalityö ja lastensuojelu Lapsiperheverkosto			
<i>MLI: Jokainen omassa tehtävässään tunnistaa roolinsa ja mahdollisuutensa ehkäisevässä päihdetyössä</i>	Ehkäisevän päihdetyön koordinaattori tukee toimijoiden valmiuksia, ehkäisevän päihdetyön työryhmä ohjaa toimintaa			
<i>MLI: Laaja-alaisten terveystarkastusten hyödyntäminen päihteiden käytön ennaltaehkäisyssä</i>	Kouluterveydenhuolto			
<i>MLI: Päihteet rohkeasti puheeksi ammattilaisten taholta</i>	Kaikki työntekijät			
<i>MLI: Opettajille, koulun henkilökunnalle ja opiskeluhoitopalveluiden henkilöstölle riittävät valmiudet tunnistaa ja ottaa puheeksi lasten ja nuorten huolia sekä tunnistaa päihteiden käytön riskitekijät sekä ohjata ammatillisen tuen piiriin</i>	Ehkäisevä päihdetyö Mielenterveys- ja päihdepalvelut			
Huomioita: Koronarajoitukset vaikuttaneet heikentävästi nuorten vapaa-ajan viettoon ja kohtaamismahdollisuuksiin, mm. etäjaksojen ja kokoontumisrajoitusten takia. Nuoria kokoavia tapahtumia ei ole voitu järjestää. Ehkäisevän päihdetyön koordinaattorin tehtävä lakkautettiin 1.5.2020 YT-neuvottelujen tuloksena säästösyistä.				
2.3 Oikea-aikainen apu päihteiden käyttöön puuttumisessa				
<i>MLI: Huoli -ilmoitusten käyttö ja huoli-järjestelmien kehittäminen</i>	Essote Nuorisopalvelut Ohjaamo Olkkari			
<i>MLI: Perheille apu helposti, kun nuoren tai vanhempien päihdeongelma tulee ilmi, syyllistämätön, nopea, matalan kynnyksen tuki</i>	Perheneuvo Ohjaamo Olkkari Mielenterveys- ja päihdepalvelut sekä lapsiperheiden sosiaalityö ja lastensuojelu yhteistyössä			

	Ev.lut.srk: diakoniatyö ja perheasiainneuvottelukeskus			
<i>MLI: monitorimijaisen arvioinnin laajentaminen useammille perheille, varhaiskasvatus, perusopetus ja nuorisotyö vahvemmin mukaan</i>	Essoten perhepalvelut ja lastensuojelupalvelut, mielenterveys- ja päihdepalvelut yhteistyössä varhaiskasvatus, perusopetus, nuorisopalvelut, Ohjaamo Olkkari			
<i>MLI: Poliisin Ankkurityön hyödyntäminen, yhteistyö oppilas- ja opiskeluhoitopalvelujen kanssa</i>	Itä-Suomen poliisilaitos/ Ankkuri-ryhmä, opiskeluhoitopalvelut			
<i>MLI: Jalkautuvaa päihdetyötä akuutteihin tilanteisiin</i>	Mielenterveys- ja päihdepalvelut/Välkkäri-työryhmä 13-18 v., jalkautuva päihdetyö yli 18 v.			
Huomioita:				
2.4 Nuorten aikuisten terveys- ja päihdepalveluiden ja niihin pääsyn turvaaminen (18-29 -vuotiaat)				
<i>18-29-vuotiaiden päihdehoitoon nopeaa, jalkautuvaa, matalankynnyksen palvelua</i>	Mielenterveys- ja päihdepalvelut/jalkautuva päihdetyö Riippuvuusvastaanoton ajanvaraukseton hoitajavastaanotto			
<i>Kehitetään aikuispalveluiden työntekijäpalvelua Ohjaamoon monialaiseen yhteistyöhön</i>	Mielenterveys- ja päihdepalvelut			
<i>Monitorimijapäivystyksen akuuttiryhmä tekee mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden akuuttien ja päivystyksellisten ja tilanteiden hoidon tarpeen arvioinnin</i>	Mielenterveys- ja päihdepalvelut			
<i>Jalkautuva palvelu, saattaen vaihto tai mukana kulkeminen, myös nuorten palveluista aikuisten palveluihin saattaminen</i>	Nuorten ja aikuisten mielenterveys- ja päihdepalvelut Ohjaamo Olkkari			
<i>Nuorten työttömien terveystarkastusten jonojen purku, oma terveydenhoitaja Ohjaamoon</i>	Essote/terveyspalvelut			
<i>MLI: Sopivien paikkojen löytyminen kuntouttavan työtoiminnan toteuttamiseksi nuorille, joilla paljon haasteita, riittävä työpajatarjonta</i>	Aikuissosiaalityö yhteistyötahoina mm. Ohjaamo Olkkari			
Huomioita:				

Mikkelin Hyvän elämän ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet päihteiden käytön ennaltaehkäisyyn ja vähentämiseen liittyen:

- ehkäisevän päihdetyön toimenpiteet eri-ikäisille 4-vuotissuunnitelman mukaisesti

3 OMA JUTTU/HARRASTUS KAIKILLE

Tavoitteet ja toimenpiteet	Vastuutaho ja tarkennukset	2019	2020	2021
3.1 Harrastusten maksuttomat kokeilumahdollisuudet ja niiden aktiivinen tarjoaminen				
<i>MLI: Kannustaminen, jolla autetaan lasta ja nuorta löytämään oma juttu/harrastus</i>	Vanhemmat Kaikki lasten ja nuorten kanssa toimivat			
ES: Pienille lapsille mahdollisuus kokeilla eri juttuja	Varhaiskasvatus ja esiopetus Liikuntapalvelut, kulttuuripalvelut Ev.lut. seurakunta Järjestöt			
ES: Koululaisilla mahdollisuus kokeilla eri asioita maksutta	Koulut, liikuntapalvelut, järjestöt Ev.lut. seurakunta			
<i>MLI: Osallisuutta edistävät monipuoliset oppimisympäristöt ja toimintatavat koulussa ja iltapäiväkerhossa</i>	Perusopetuksen koulut, iltapäiväkerhojen järjestäjät ja ohjaajat			
ES: Nuorille erilaisten vapaa-ajan vaihtoehtojen tarjoaminen <i>MLI: Ohjaamossa kuullaan nuorten toiveita ja järjestetään toimintaa sekä etsitään eri toiminnan järjestäjiä</i>	Ohjaamo Olkkari EsLi, järjestöt Ev.lut. seurakunta			
<i>MLI: Harrastusmahdollisuuksien laaja-alainen esittely (mukaan lukien esim. lautapelit, ruoanlaitto, kuorolaulu jne.)</i>	Em. tahot			
<i>MLI: Kunnallisessa päivähoitossa kulttuurisuunnitelma KulttuuriKameli- Kulttuurisuunnitelma Kulttuuripolku 1.-9.lk</i>	Kulttuuripalvelut, varhaiskasvatus ja perusopetus			
<i>MLI: Kirjastopolku perusopetuksessa Kirjastolla "kirjoituspiiri" nuorille Sanataidepajat kirjastossa</i>	Kirjastopalvelut			
<i>MLI: Museot ilmaisia alle 18v.</i>	Museot			
<i>MLI: IIK -liikuntailtapäivä kerran viikossa 5-12 -vuotiaille</i>	Liikuntapalvelut Järjestöt			
Huomioita: Korona vaikuttanut siihen, mitä on voitu tehdä. Toisaalta yllättävän paljon saatu aikaan koronasta huolimatta. Kerhoja pidetty mm. luokkakohtaisesti, jos ryhmiä ei ole saanut sekoittaa. Nuorten kirjoituspiiri on ollut kokeilu, eikä sitä ole jatkettu, muut toimintamuodot käytössä.				
3.2 Perheen yhteisen harrastamisen tuki ja aktiivinen viestintä				
ES: Perheen yhteisiä juttuja järjestetään vapaa-ajalla eri puolilla Mikkeliä	Järjestöt Ev.lut. seurakunta			
<i>MLI: Aktiivinen tapahtumien, harrastusten ja muun toiminnan ilmoittaminen MikkeliNyt ja Menoksi -kalentereiden kautta, harrastushaun edelleen kehittäminen</i>	Kaupungin viestintäpalvelut Meijän Mikkeli -hanke Järjestöt Kaikki toimijat			

<i>MLI: Monipuolinen tapahtuma- ja harrastustarjonta: esim. LiHAppro & Aktiivinen Arki -tapahtumat, Angry Birds go snow, Lasten uudenvuoden tapahtuma, Hulivilikarnevaali</i>	Liikunta- ja nuorisopalvelut, kulttuuripalvelut Järjestöt Ev.lut. seurakunta			
Huomioita:				
3.3. Harrastamisen esteettömyys sekä taloudellinen tuki				
ES: Koululaisille yksi harrastepäivä viikossa mahdolliseksi (myös kuljetusoppilaat) <i>MLI: Perusopetuksen oppilailta Waltti-kortti käytössä, selvitetään kerho- ja harrastustoiminnan lisäämisen mahdollisuuksia koulupäivän yhteyteen Waltti-kortin ulkopuolisilla alueilla</i>	Perusopetus Koulut			
<i>MLI: Maksuton joukkoliikenne kaikille perusopetusikäisille</i>	Perusopetus ja kyytineuvo			
<i>MLI: Esteettömyyden ja erityisen tuen tarpeen huomiointi harrastustoiminnan järjestämisessä</i>	Järjestöt Koulut Liikunta- ja nuorisopalvelut Ev.lut. seurakunta			
<i>MLI: Mahdollistetaan lapsen ja aikuisen harrastus samaan aikaan</i>	Järjestöt Liikuntapalvelut Kansalaisopisto Ev.lut. seurakunta			
<i>MLI: Kulttuurivälinelainausta kirjastossa</i>	Kulttuuripalvelut Kirjasto			
<i>MLI: Lähiliikuntapaikat, lähiluontopaikat, ja leikkipuistot kuntalaisten käytettävissä</i>	Liikuntapalvelut Kaupunkiympäristön elinkaari palvelut			
<i>MLI: Mahdollistetaan esim. koulujen ja nuorisotilojen omaehtoinen tilojen käyttö lapsille, nuorille ja perheille</i>	Vastuuhenkilöt sopimuksen mukaan			
<i>MLI: Harrastusavustukset lapsille ja nuorille</i>	Ev.lut. seurakunta Järjestöt Mahdolliset valtionavustukset			
Huomioita: Ohjaamon tilat ja nuorisotilat ovat käytettävissä myös järjestöille.				

Mikkelin Hyvän elämän ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet harrastuksiin ja vapaa-aikaan liittyen:

- Yhteisöpedagogit kouluille, yhteisöllinen työ alueittain
- Lasten ja nuorten kuuleminen ja osallisuus
- Yhdenvertainen harrastusmahdollisuuksien edistäminen ja harrastusmahdollisuuksien hakujärjestelmä
- Waltti-korttikokeilun kokemukset hyödynnetään jatkon suunnittelussa, vaikuttavuus (vaikutukset hyvinvointiin)

4 LASTEN JA NUORTEN KUULEMINEN JA LAPSET PUHEEKSI -TOIMINTA/LAPSI- JA PERHELÄHTÖINEN VUOROVAIKUTUS

Tavoitteet ja toimenpiteet	Vastuutaho ja tarkennukset	2019	2020	2021
4.1 Osallisuutta edistävä toimintakulttuuri				
ES: <u>Kiva päivä -työskentely</u> lapsiryhmissä	Varhaiskasvatus ja esiopetus			
ES: Osallisuustyöskentely luokkien kanssa <i>säännöllisesti</i> , esimerkkejä täältä	Perusopetuksen koulut Lukiot Ammatilliset oppilaitokset			
Huomioita: Osallisuuskasvatus ollut vuosia varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen painopisteenä. Menetelmiä käytetään paljon monipuolisemmin kuin vain yllä olevien linkkien takaa löytyviä.				
4.2 Lasten nuorten ja perheiden vaikuttamiskanavat käytössä				
ES: Lasten parlamentti	Elinikäisen osallisuuden ja oppimisen tulosalue yhteistyössä nuorisopalveluiden ja koulujen kanssa			
ES: Oppilaskunnat ja opiskelijakunnat	Koulut ja oppilaitokset			
ES: Kuntien nuorisovaltuusto	Nuorisopalvelut			
ES: Perheparlamentti	ei toteuteta toistaiseksi			
ES: Lapsiperheiden asiakasraati	Varhaiskasvatus			
MLI: Lastensuojelun kehittäjäasiakkaat	Essote, Lastensuojelu			
Huomioita:				
4.3 Lapset puheeksi -vuorovaikutus				
ES: Lapset puheeksi -keskustelu ja -neuvonpito käytössä				
Neuvolassa	Neuvola- ja perhepalvelut			
Varhaiskasvatukseen/esiopetukseen tullessa ja tarvittaessa	Varhaiskasvatus ja esiopetus			
Perusopetuksessa 1. ja 7. luokilla ja tarvittaessa	Perusopetus			
Opiskeluhoitopalveluissa	Oppilas- ja opiskeluhoitopalvelut			
Ohjaamossa	Ohjaamo Olkkari			
Perhesosiaalityössä ja lastensuojelussa	Perhesosiaalityö ja lastensuojelupalvelut			
Järjestöjen toiminnassa	Järjestöt			
Ev.lut. seurakunnan toiminnassa	Ev.lut. seurakunta			

ES: Organisaatiossamme on Lapset puheeksi -kouluttajia	Varhaiskasvatus, perusopetus Essote			
<i>varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa</i>	Varhaiskasvatus ja esiopetus			
<i>perusopetuksessa</i>	Perusopetus			
<i>Sosiaali- ja terveydenhuollolla on lapset puheeksi -kouluttajia, jotka toimivat kouluttajina myös Mikkelin kaupungin henkilöstölle suunnatuissa koulutuksissa (moniammatilliset kouluttajaparit)</i>	Essote			
Huomioita: Varhaiskasvatukseen ja Essotelle saatu uusia kouluttajia vuonna 2021.				
4.4 Aikuisten vastuu lasten huolten kuulemisessa				
MLI: Otetaan lasten kanssa työskennellessä aktiivisesti puheeksi myös lasten huolet ja pelot sekä perheen turvallisuuteen liittyvät asiat (esim. Turva10 sote-henkilöstöllä)	Kaikki lasten ja nuorten kanssa toimijat			

Mikkelin Hyvän elämän ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet:

- Lasten ja nuorten kuuleminen ja osallisuus

5 HYVINVOINTIA TUKEVAT AVOIMEN TOIMINNAN MUODOT

Tavoitteet ja toimenpiteet	Vastuutaho ja tarkennukset	2019	2020	2021
5.1 Avoimen toiminnan muodot				
ES: Tarjolla seuraavat avoimen toiminnan muodot ja niiden aktiivinen tarjonta				
ES: Avoin varhaiskasvatus <i>MLI: päiväkerhot ja perhekerhot</i>	Varhaiskasvatus Ev.lut. seurakunta			
ES: Perhekahvila	MLL Mikkelin kaupunki & Essote			
ES: Koululaisten kerhotoiminta	Perusopetus Järjestöt Ev.lut. seurakunta			
ES: Nuorisotilat	Nuorisopalvelut			
ES: Ohjaamotoiminta <i>MLI: Ohjaamo Olkkari</i>	Essote Mikkelin kaupunki Mukana Esedu, TE-toimisto, Viola ry. ja eri hankkeet			
<i>MLI: yhdenvertaisuuden, esteettömyyden ja erityisen tuen tarpeen huomiointi avoimen toiminnan järjestämisessä</i>	Edellä mainitut tahot			
Huomioita: Korona-aika aiheuttanut sulkuja ja rajoituksia. Perheillä pelkoa, että avoimesta varhaiskasvatuksesta säästetään, koska eivät ole voineet korona-aikana käydä yhtä paljon kuin aiemmin.				

5.2 Järjestöt ja seurakunnat toiminnan järjestäjinä ja kumppaneina				
ES: Järjestötoimijoita on mukana <i>perheiden</i> kohtaamispaikkatoiminnassa				
ES: Seurakuntien toimijoita mukana <i>perheiden</i> kohtaamispaikkatoiminnassa	Ev.lut. seurakunta			
ES: Järjestötoimijoita on mukana <i>ohjaamojen</i> kohtaamispaikkatoiminnassa	Ohjaamo Olkkari Järjestöt			
Huomioita:				
5.3. Aktiivinen viestintä perheille tarjolla olevasta toiminnasta				
ES: Eri toimijoiden yhteinen tiedottaminen toiminnoista MLI: Menoksi -kalenterin ja MikkeliNyt -kalenterin kehittäminen, päällekkäisyyksien poistaminen ja ylläpidon vakinaistaminen, palveluneuvo → tavoitteena tekoälyä käyttävän hakumoottorin rakentaminen eli terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen "Tinder", rahoituksen hakeminen	Kaupungin viestintäpalvelut yhdessä muiden toimijoiden kanssa, mm. sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue, Meijän Mikkeli -hanke, Essote, järjestöt Eri toimijoilla olemassa verkostoja, jotka kokoavat erilaista ryhmätoimintaa			
MLI: Eri tahojen järjestämän lasten ja nuorten kesätoiminnan ja -leirien sähköinen koonti ja viestintä niin, että toimintaa löytyy koko kesäksi sekä toiminnasta viestintä perheille	Viestintäpalvelut Yhteistyössä järjestöt, seurakunnat, liikunta- ja nuorisopalvelut, kulttuuripalvelut, kansalaisopisto, Essote jne.			
Huomioita: Yhteisessä viestinnässä edelleen kehitettävää niin koko Mikkelin kuin lasten ja nuorten palveluiden tasolla. Liik ehdintää asian ympärillä näkyvissä mm. Miksein taholta.				

Mikkelin Hyvän elämän ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet:

- Alueelliset matalan kynnyksen kohtaamispaikat
- Verkostomaiset monitoimijaiset toimintamallit
- Eri ikäisten ja eri ryhmien kohtaamisen edistäminen läpäisevästi toiminnassa

6 VARHAINEN TUKI

Tavoitteet ja toimenpiteet	Vastuutaho ja tarkennukset	2019	2020	2021
ES: Mikkelissä toteutuvat seuraavat varhaisen tuen muodot				
6.1 Vertaistuen järjestäminen				
Vertaisryhmätoimintaa lapsille MLI: yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa	Neuvola Opiskeluhoitopalvelut Kasvatus- ja perheneuvonta Lapsiperhesosiaalityö ja lastensuojelu Järjestöt Ev.lut. seurakunta			

Vertaisryhmätoimintaa nuorille <i>MLI: yhteistyössä koulujen ja oppilaitosten kanssa</i>	Ohjaamo Olkkari (13-29 v.) Opiskeluhoitopalvelut Lapsiperhesosiaalityö ja lastensuojelu Järjestöt Ev.lut. seurakunta			
Vertaisryhmätoimintaa vanhemmille <i>MLI: yhteistyössä varhaiskasvatuksen, koulujen ja oppilaitosten kanssa</i>	Essote/perhe- ja sosiaalipalvelut Ohjaamo Olkkari Järjestöt Ev.lut. seurakunta			
<i>MLI: erityistä tukea tarvitsevien huomiointi vertaistuen järjestämisessä</i>	<i>ks. tahot edellä</i>			
Huomioita:				
6.2 Vanhemmuuden ja parisuhteen tuki				
<i>MLI: Varhainen tuki parisuhteille</i>	Essoten perheterapeutit ja perheohjaajat Perheasiantuntijakeskus			
ES: Parisuhteen tuen kortti käytössä	Essote, kasvatus- ja perheneuvonta lapsiperhesosiaalityö			
ES: Perheneuvo toiminnassa	Essote, lapsiperheiden ja lastensuojelun sosiaalityö sekä perhepalvelut			
ES: Teemallisia perheilloja perheille	Perheneuvo Lapsiperheverkosto			
Huomioitavaa: Korona aiheuttanut rajoitteita perheillojen järjestämiseen, mutta niitä on järjestetty myös korona-aikana.				
6.3 Eroauttaminen				
ES: Eroauttamisen eri muodot käytössä <i>MLI: huomio koko perheen tukemiseen, myös isien</i>	Essote, lastenvalvojat, kasvatus- ja perheneuvonta, oppilas- ja opiskeluhoito, perheasiantuntijakeskus, Viola ry, Mikkelin kriisikeskus			
ES: Vanhemmuussuunnitelmaa tarjotaan perheille	Lastenvalvojat			
ES: Perheillä mahdollisuus osallistua eroseminaariin	Essote, ev.lut. seurakunta, Viola ry.			
Huomioitavaa: Ennaltaehkäisevä eroauttaminen otettu käyttöön erityisesti kohtaamispaikka Kopassa.				
6.4 Lasten ja nuorten varhainen tuki				
ES: Koululaisten kerhotoiminta	Perusopetus, koulut Järjestöt			
ES: Nuorisotilat sekä alueellinen nuorisotyö mukaan lukien koulunuorisotyö	Nuorisopalvelut			
ES: Ohjaamo tavoittaa tukea tarvitsevat nuoret ja heidän läheisensä hyvin	Ohjaamo Olkkari Viestintäpalvelut			

<i>ks. myös Tarpeisiin perustuvat palvelut, Elintavat, Oma juttu/harrastus kaikille</i>				
Huomioita: Perusopetusikäisten kerhotoiminta lisääntynyt reilusti syksystä 2021 alkaen Harrastamisen Suomen mallin avustuksen tultua Opetushallituksen kerhoavustuksen rinnalle.				

Mikkelin Hyvän elämän ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet:

- Verkostomaiset monitoimijaiset toimintamallit sekä yhteisöllisessä työssä että yksilökohtaisissa tukimuodoissa.

7 LAPSILÄHTÖINEN PÄÄTÖKSENTEKO

Tavoitteet ja toimenpiteet	Vastuutaho ja tarkennukset	2019	2020	2021
7.1 ES: Lapsivaikutusten arviointi toteutuu hyvin	Päätösten valmistelijat Ev.lut. seurakunta			
7.2 ES: Lapsibudjetointi toteutuu hyvin	Päätösten valmistelijat			
7.3 ES: Lapsen oikeuksien tarkastelu toteutuu hyvin	Päätösten valmistelijat			
7.4 ES: Joustavat työaika- ja etätyöjärjestelyt työntekijöillemme	Päätösten valmistelijat Henkilöstöpalvelut			
7.5 MLI: Kouluterveyskyselyjen, LTH-kyselyn, asiakaspalautteiden ja muiden kyselytulosten entistä parempi hyödyntäminen toiminnan toteuttamisessa ja päätöksenteossa	Mikkelin kaupunki Essote Järjestöt Ev.lut. seurakunta			
Huomioita:				

Mikkelin Hyvän elämän ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet:

- Osallistava budjetointi: Nuorille osoitetut testamenttivarat (nuorisovaltuusto)

8 TARPEISIIN PERUSTUVAT PALVELUT

Tavoitteet ja toimenpiteet	Vastuutaho ja tarkennukset	2019	2020	2021
8.1 Yksilöllisten tarpeiden huomiointi peruspalveluissa				
ES: Lasten päivähoitopaikan järjestelyissä huomioidaan perheiden yksilölliset tarpeet	Varhaiskasvatus			
ES: Lasten koulukyydit toteutetaan joustavasti	Kyytineuvo, perusopetus			
Huomioitavaa:				
8.2 Matalan kynnyksen palvelut				

ES: Avoimessa kohtaamispaikassa on saatavilla sote-palveluja ilman ajanvarausta	Ohjaamo Olkkari: aikuissosiaalityö, perhesosiaalityö ja lastensuojelu, terveydenhoitaja Essoten ohjaus- ja neuvontapalveluja			
ES: Neuvolapalvelut ovat saatavilla lähellä lasten ja perheiden luonnollista kasvuympäristöä	Essote, neuvola- ja perhepalvelut			
Huomioitavaa:				
8.3 Opiskeluhoiltopalvelut				
ES: Opiskeluhoilto palvelut ovat saatavilla kouluilla ja oppilaitoksissa:	Essote			
Opiskeluhoilto lääkäripalvelut	Essote			
Opiskeluhoilto terveydenhoitajapalvelut	Essote			
Opiskeluhoilto kuraattoripalvelut	Essote			
Opiskeluhoilto psykologipalvelut	Essote			
Huomioita: Erityisesti perusopetuksen opiskeluhoilto psykologeista ollut pulaa. Vaihtuvuutta myös muissa ammattiryhmissä. Opiskeluhoilto palveluilta puuttuu ylilääkäri.				
8.4 Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus				
ES: Parannamme palveluiden saavutettavuutta perheille	Kaikki palvelut, erit. avoin varhaiskasvatus, Perheneuvo, Ohjaamo Olkkari, viestintäpalvelut			
<i>MLI: Lähikouluperiaatteen vahvistaminen tuen kohdentamisessa</i>	Perusopetus Oppilashuoltopalvelut			
<i>MLI: Digitaalinen nuorisotyö esim. Point on Chat ja läksytuki</i>	Nuorisopalvelut Ev.lut.seurakunta			
<i>MLI: Lasten ja nuorten käyttämien tilojen kokonaisvaltainen esteettömyys</i>	Mikkelin kaupunki Essote Järjestöt Ev.lut. seurakunta			
ES: Kouluilla on tarjolla sote-palveluja perheille	Essote			
<i>MLI: Iltavastaanottoaikoja nuorille ja perheille</i>	Perhetalo Ohjaamo Olkkari			
<i>MLI: Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen oikea-aikainen saatavuus</i>	Essote			
<i>MLI: Lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen toiminta joustavaa nivelvaiheissa</i>	Lasten erityisen tuen palvelut Mielenterveys- ja päihdepalvelut			

ES: Etäyhteysmahdollisuus perhekeskustoiminnassa on käytössä	Essote			
Huomioita: Korona vaikuttanut palveluiden saatavuuteen. Lähikouluperiaate vahvistunut selvästi ja erityisluokanopettajia yhä useammassa koulussa. Asia etenee lisää aluekoulujen myötä. Lasten psykiatrian palveluista nuorten palveluihin siirtymisessä välillä jonotilanteita.				
8.5 Monialaisten palvelujen kehittäminen ja tarjoaminen				
ES: Monitoimijainen arviointi toteutuu perheille	Essote			
ES: Perheen tukemiseksi laaditut suunnitelmat on tehty monitoimijaisessa yhteistyössä	Jokainen toimija Opiskeluhoitopalvelut			
ES: Perhekeskuksen erityisen tuen työntekijät konsultoivat perustason työntekijöitä	Essote			
ES: Perhekeskuksen erityisen tuen työntekijät jalkautuvat työpareiksi perustason työntekijöille	Essote			
MLI: Perheiden palveluissa käytetään työpariuksia monipuolisesti myös Essoten, kaupungin, järjestöjen ja seurakunnan työntekijöiden kesken	Essote, kaupunki, järjestöt, ev.lut. seurakunta			
MLI: Lastensuojelun ja aikuissosiaalityön tiivis yhteistyö nivelvaiheessa nuoren kanssa	Essote			
Huomioita: Monitoimijainen arviointi toteutuu neuvolassa hyvin. Työparitoiminta edistynyt viime vuosina huomattavasti. Myös kolmannen sektorin ja kaupungin/Essoten kesken.				
8.6 Palveluiden yhteensovittaminen ja yhteistilat				
ES: Tavoitteena seuraavat palveluiden integraatiota edistävät asiat:				
ES: Olemme perustaneet kunnan ja soten yhteistoiminnan mahdollistamia tiloja	Sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue			
ES: Olemme järjestäneet perheille heidän omaehtoiseen kokoontumiseensa soveltuvat tilat	Kaupunki Järjestöt Ev.lut. seurakunta			
ES: Työntekijät voivat osallistua perhekeskustoiminnan kehittämiseen ja verkostoihin	Essote, kaupunki, järjestöt, ev.lut. seurakunta			
ES: Työntekijät voivat käyttää työaikaansa varhaisen tuen työhön	Essote, kaupunki, järjestöt, ev.lut. seurakunta			
Huomioita: Koppa-kohtaamispaikka kehittynyt entisestään. Eron ensiapupiste tärkeä monialainen matalan kynnyksen toimintamuoto.				

9 YHTEENSOVITTAVA TYÖ JA TOIMIMINEN VERKOSTOISSA

Tavoitteet ja toimenpiteet	Vastuutaho ja tarkennukset	2019	2020	2021
9.1 Maakunnalliset perhekeskustoiminnan työmuodot ja verkostot				
ES: Olemme mukana perhekeskustoiminnan maakunnallisissa työmuodoissa ja yhteistyöverkostoissa:				
Systeeminen lastensuojelu	Essote, Sosteri, Pieksämäki			
KYS/ERVA-alueen Vaativan tuen verkosto <i>MLI: yhteistyön kehittäminen VIP-verkoston kanssa</i>	Essote/lapsiperheiden ja lastensuojelun sosiaalityö, lastenpsykiatria, nuorisopsykiatria, Vaalijala, Viola ry., Sairilan koulukoti, Sosteri, Pieksämäki			
<i>MLI: KYS/ERVA-alueen VIP-verkosto</i>	Valteri-verkosto/Mäntykangas, Kuopio Alueellista yhteistyötä myös Etelä-Savon tasolla			
Perheneuvoverkosto	Essote, perhe- ja sosiaalipalvelut Mikkelin kaupunki, varhaiskasvatus ja perusopetus Järjestöt ja ev.lut. seurakunta yhteistyökumppanina			
Väkivaltatyön verkosto	Essote, Viola ry.			
MDFT-työmenetelmä, (perheterapeutin menetelmä)	Sosteri			
Maakunnallinen johtoryhmä	Essote, sosiaali- ja perhepalvelut			
Etelä-Savon perhekeskustoimijat	Essote, perhekeskuskoordinaattori			
Sivistystoimen johtajien verkosto				
Varhaiskasvatuksen verkosto				
Perhetyön verkosto	Essote, lapsiperhesosiaalityö ja lastensuojelu, perheohjaajat			
Lastensuojelun verkosto	Essote, lastensuojelu			
<i>MLI: Etelä-Savon etsivät</i>	Joroisten kunta → Pieksämäki			
<i>MLI: Savon Po1nt-verkosto</i>	Kuopion kaupunki			
Huomioita: Systeeminen lastensuojelu tiimeissä käytössä ja koulutukset asiaan käyty. Opiskeluhoitopalveluita voisi kutsua työhön mukaan aktiivisemmin. Korona vaikuttanut verkostojen toimintaan.				

9.2 Paikalliset yhteensovittavan johtamisen ja työn verkostot edistävät aktiivisesti lasten ja nuorten hyvinvointia				
<i>MLI: Opiskeluhuollon ohjausryhmä</i>	Kukin ryhmä moniammatillisesti			
<i>MLI: LNP yhteensovittavan johtamisen työryhmä Mikkeli (LAPE-työryhmä)</i>	Kukin ryhmä moniammatillisesti			
<i>MLI: Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto</i>	Kukin ryhmä moniammatillisesti			
<i>MLI: Nuorten ohjaustyön tiimi</i>	Kukin ryhmä moniammatillisesti			
<i>MLI: Moniammatillinen ohjaamotyö</i>	Kukin ryhmä moniammatillisesti			
<i>MLI: Monitoimijaisen arvioinnin ryhmät</i>	Essote, neuvola- ja perhepalvelut, opiskeluhoitopalvelut			
<i>MLI: Ankkuri-ryhmä</i>	Itä-Suomen poliisilaitos			
<p>Huomioita: Mikkeliissä on tehty yhteensovittavaa johtamista lasten ja nuorten asioissa yli 10 vuotta ja erityisen vahvasti vuodesta 2013 alkaen. Vuodesta 2017 alkaen myös koko maakunnan tasolla. Mikkelin kaupungin ja Essoten Mikkelin alueella lasten ja nuorten asioissa toimiva henkilöstö on vahvasti verkostoitunutta paikallisesti ja laajemminkin.</p> <p>Monitoimijainen arviointi toimii kasvatus- ja perheneuvonnassa, neuvolassa ja lastensuojelussa hyvin. Opiskeluhoitopalveluiden, päiväkotien ja koulujen liittymisessä toimintatapaan on vielä kehitettävää.</p> <p>Poliisin organisoiman monialaisen Ankkuri-ryhmän ja muiden toimijoiden välinen yhteistyö toimii hyvin.</p>				

Mikkelin Hyvän elämän ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet:

- Verkostomaiset monitoimijaiset toimintamallit sekä yhteisöllisessä työssä että yksilökohtaisissa tukimuodoissa.
- *Yhdyspintatyö, mm. yhteen sovittava johtaminen kaupungin ja muiden toimijoiden kesken, mm. si-so-te-järjestöt, Ohjaamo Olkkarin moniammatillisuuden turvaaminen*